

NR. 4

ISSN 0134-2266

TÄHEKE

1983

Ikka koos

JUTA RENZER

Mariann oli vaid nädal aega pioneer olnud, kui Reedik ja Ene nende rühma koondusele tulid. Enet tundsid Mariann ja ta sõbrad varemgi — tema on kaheksanda klassi kommunistlik noor. Õpetas tähelastele pioneeri tarkusi.

«Aga nüüd olen teie rühmajuht Reediku abiline. Reedik töötab masinatehases. Sealsed kommunistlikud noored saatsid ta teile sõbraks ja juhiks. Reedik muidugi iga päev siin käia ei saa, vahepeal olen mina tema eest.» Kõik ootasid, mida see pikk naerunäoga Reedik räägib. Aga tema küsis: «Kas olete tüdinud päev läbi koolipingis istumisest!»

«Jaa! Jaa! Muidugi!» vastati kooris.

«Siis läheme saali. See on parajasti vaba.»

Saalis läks alles müttamiseks! Seda ei jõuaks kolme jutuga ka ära rääkida. Reedikul oli igasuguseid asju kaasas: pall, rõngas, hübitsad... Nii põnevat teatevõistlust polnud nad varem pidanud. Võitja salk sai auhinnaks vimpli, millel tehase tilluke märk — hammasratas — peal.

Pärast võistluse lõppu andis Reedik spordivahendid Teedule, rühmanõu kogu esimehele. «Need asjad on brigaadilt teie rühmale,» sõnas ta. «Võistelge nüüd või iga päev. Meie brigaadi Heino lubas teile treeneriks tulla.»

Reedik meeldis lastele esimesest kohtumisest peale. Aga samuti kogu komsomoli- ja noortebrigaad. Tehases külas olles imestasid lapsed, kuidas töömehed veel naljatada jõudsid. Nende töö oli väga kiire ja käed käisid nii kähku. Treipingid ajasid pikki krussis laaste välja, treitud rõngaste või torukeste hunnik aina kasvas. «Need on muhvid — torude ühendamiseks,» saadi peagi teada.

«Näe, piima kallatud!» sosistas Mariann imestunult Leale, kui nägi Reediku treipingil valkjat vedelikku nirisemas.

«See on jahutusvedelik,» selgitas Reedik. «Muidu lähevad lõiketerad kuumaks ja pink rikki.»

Ega nad kogu tööst esimesel korral aru saanud, aga seda teavad nüüd küll, et brigaad keskkütte jaoks vajalikku teeb. Pioneerid käisid koos Heinoga tehases ringi. Nägid ladu, föstukeid, sildkraanasid, puhkenurka, raamatukogu. Autahvilil oli Reediku pilt ja selle üle rõomustasid kõik — nende rühmajuht on väärt töömees.

See kõik oli sügisel, alguses. Nüüdseks on koos laupäevakutel käidud, matkatud, lõkkel süüa keedetud, nii tehases kui ka koolis esinetud, lasteaias mänguasju parandatud ja rühmaõhtu peetud. Õpetaja ütleb, et poisid on palju mehisemaks ja viisakamaks muutunud. «Kõike tuleb ühtviisi hästi teha: nii õppida, töötada kui sportida. See on auküsimus,» armastab öelda Heino, treener. Heinol käivad poisid nüüd aina kannul. «Ikka koos,» kinnitab ka Reedik. Tema rühm ei oskaski enam oma elu seada.

Illustreerinud ÜLLE MEISTER

ütlen Tbilisisse jõudes oma grusiinidest sõpradele. «Tere, sõber!» vastatakse pisut kurguhäälses eesti keeles. Ja kuigi lennujaam lõhnab nagu kõik maailma lennujaamad petrooleumi ja asfaldi järele, lendab mulle ninna puuviljamahlaselt magus, šašlökilikult rammus, eriline ja pidulik Tbilisi hõng. Tean juba ette, et ükskõik kui palju toimetusi ka ette tuleks, niikuinii käin ära Gruusia ema juures.

On siis Gruusia rahval üks ema? On küll. Suur, uhke ja rühikas hõbedane naisekuju paistab kõrgelt mäelt peaaegu igale Tbilisi tänavale. Tema juurde minek on omaette sündmus. Kuigi külalislahked sõbrad pakuvad autosõitu, meeldib mulle mäe otsa sõita õhutrammi ehk funikulööriga. See on väike kena õhuvagun, mis vuhinal lendab trossepidi üle puude ja majade mäetippu iga paarikümne minuti takka. Esimesel hetkel on alla vaadates kõhe tunne küll — umbes nagu lendaval kiigel istudes... Aga autosõit tähendab mägiteid ja loendamatu äkilisi kurve. Kurvi tagant kostev tuututamine tähendab, et viivu pärast sööstab sulle vastu teine auto... Meie tänavapilt, mida ka vahel käre rikkaks peame, on Tbilisi liiklusehädaga võrreldes nagu tummfilm muusikafilmi kõrval. Aga grusiinidest roolikeerajate osavust peab imetlema küll! Nõnda siis — seljataga kas põnev autosõit või ilus õhutee, jõuamegi mäele, kus keset lopsakat rohelist seisab valge loss. Selle rõdul võib jäätist limpsida ja ruumides šašlökki süüa. Lossi ees ostetakse roose — mitte üks-kaks tükki nagu meil, vaid nii kombe kui odavuse tõttu ikka kimbukaupa. Seekord viin roosid Gruusia emale.

Hõbedane (alumiiniumlehtedega kaetud) kuju kõrgub siin alles 1958.

"Kamardžoba, genatsvale!"

SUUR JA LAI ON MAA ...

aastast alates, kuid on juba muutunud Tbilisi ja kogu Gruusia NSV sümboliks. Selle monumendi valmistas skulptor Elgudža Amašukeli Tbilisi linna 1500. aastapäevaks. Gruusia emal on ühes käes mõök, millega ta kaitseb kodumaa vabadust, ja teises käes karikas, mis sümboliseerib külalislahkust.

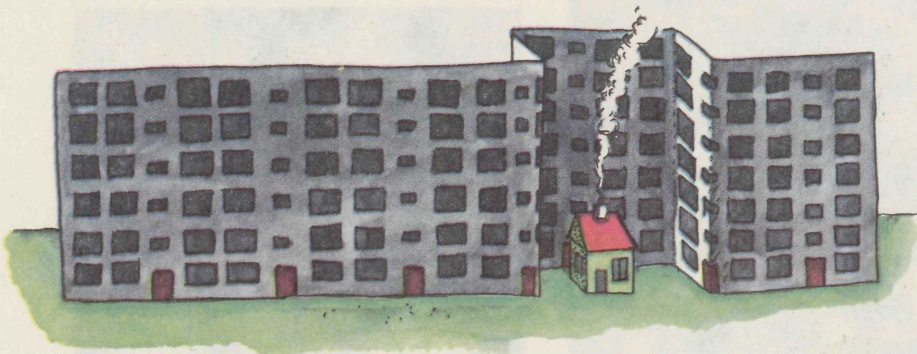

Gruusiinid armastavad oma külalisi väga — taibanud, et oled «estoneli» — eestlane — kostitavad nad sind turulgi aprikooside, viigimarjade, viinamarjade, tšurtšhela (viinamarjadest ja pähklistest pressitud maiustus) ja kümnete puuviljadega, mille nimesid ei leia ENE-stki. Maitsev on grusia tee, hõrgutav nende kohv turgi moodi, mida keedetakse hõõguvkuumal liival... Imeliselt kõlavad mitmehäälsed grusia laulud. Hea on tunda end grusiinide sõbra ja külalisena alates hetkest, kui oled lausunud: «Kamardžoba, genatsvale!»

LEELO TUNGAL

Mis ühes majas on peamine?

ILMAR TRÜLL

MIS ÜHES MAJAS ON PEAMINE!
KATUS ON TEADAGI PEALMINE.
KATUS ON MAJALE VARJUKS JA HARJAKS,
MUIDU TEEKS TAEVATAAT KORTERI MÄRJAKS.

SEINAD ON SELLEKS, ET KATUS EI KUKUKS.
UKS — SEE ON MAJALE JUST NAGU LUKUKS.
KORSTEN ON KATUSEL PÜSTI KUI PIIP.
VÄRAV ON ETEM KUI KESKMINE KIIK.

LAGI ON LAGE JA VALGE KUI LUBI.
VUNDAMENT — TEMA ON MAJALE TUGI.
KELDRIS ON KARTULID, MOOS JA BRIKETT.
TORISEV TORUSTIK TOIMETAB VETT.

PÕÕNINGUL KOLLITAB, SEAL ELAB KOLI.
AHI ON SELLEKS, ET SEAL ELAB TULI.
AHI ON MAJALE SÜDAMEKS PÕUES.
AKNAST VÖID NÄHA, MIS TEHAKSE ÖUES.

Kuidas haigus ära aeti

KAI VASAMÄE

NOHU PUGES MÄRKAMATULT
MÄRGA KUMMIKUSSE,
LIPSAS NINNA, HINGAMISE
AJAS UMMIKUSSE.
PUGES KAELAUGUST SISSE
PALAVIKULÖDIN.
PEAGI LAPSE KURGUS
KÕHA TEGI KÕDI.
KELDRIST MOOSI RUTTU TOODI,
ANTI SEDA TEEGA.
ÕHTUL VOODIS PIIMA JOODI
PALAVALT JA MEEGA.
PÄRAST SEDA EMA VEEL
VESTIS MUINASJUTTU
JA LÄKS PARANEMA LAPS
SOOJA UNEUTTU.

Illustreerinud PRIIT PÄRN

Kalkun

LEILI ANDRE

MIS SA, KALKUN,
ÕUES VAATAD,
MIDA MÖTLED
KORDA SAATA!

HULGUN,
HULGUN,
HULGUN.

KAS EI KARDA
KUKKE KURJA!
EHK TA KARGAB
SULLE TURJA!

TULGU,
TULGU,
TULGU!

ILMAR TRULL

Korstnalaul

KORSTEN ON TEADAGI MAJALE VAJALIK
KORSTEN ON TEADAGI NII-ÕELDA MAJALIK
TÕSI KÜLL MITTE NII VALEV KUI MAJAKAS
KOLL ELAB KORSTNAS JA MAJAKAS KAJAKAS

KORSTEN ON TEADAGI MAJALE VAJALIK
KORSTEN ON TEADAGI NII-ÕELDA MAJALIK
TÕSI KÜLL MITTE NII SILE KUI SILOTORN
MITTE NII TORE KUI TULE- VÕI TELETORN

KORSTEN ON TEADAGI MAJALE VAJALIK
KORSTEN ON TEADAGI NII-ÕELDA MAJALIK
MAJA, KUS SEES POLE PARAJAT AHJU
KIRJUTA KORSTNASSE — SELLEST ON KAHJU

KORSTEN ON TEADAGI MAJALE VAJALIK
KORSTEN ON TEADAGI NII-ÕELDA MAJALIK
TAHMATAAT TALVEL TEEB KORTERIS NALJA
KORSTEN VIIB TAHMA SIIS KORTERIST VÄLJA

Kaur ja peegli-Kaur Kaur ja peegli-Kaur

ESIKU SEINAL ON PEEGLI. PEEGLIST VAHIB KAURILE VASTU PEEGLI-KAUR. PEEGLI-KAURIL ON SAMASUGUNE HELE JUUKSEPAHMAKAS, SINISED SILMARATTAD JA TRIIBULINE SÄRK SELJAS NAGU PÄRIS-KAURILGI. PIHUS ON NEIL MÖLEMAL MOOSIPIRUKAS JA SUU ÜMBER MOOSIVÖRU. KUI KAUR TÖSTAB PAREMA KÄE, ET SUUD PUHTAKS NÜHKIDA, HAKKAB KA PEEGLI-KAUR SUUD NÜHKIMA, AINULT ET VASAKU KÄEGA. PEEGLI-KAUR ON PÄRIS-KAURI AHV. KUI KAUR LÄHEB UKSE POOLE, LÄHEB KA PEEGLI-KAUR UKSE POOLE, KUI KAUR KEERAB TREPI POOLE, KEERAB PEEGLI-KAURGI TREPI POOLE, KUI KAUR PÖÖRAB ÜMBER, PÖÖRAB ÜMBER KA PEEGLI-KAUR. PEEGLI-KAURI AHVIMINE TÜÜTAB PÄRIS-KAURI ÄRA JA TA NÄITAB PEEGLI-KAURILE RUSIKAT. PEEGLI-KAUR KORTSUTAB KULMU JA NÄITAB RUSIKAT VASTU. NÜÜD TEEB KAUR PEEGLI-KAURILE KOLEDA LÖUSTA. KAUR VENITAB SUU SÖRMEDEGA LAIAKS, AJAB KEELE SUUST VÄLJA JA PÖÖRAB SILMAD

PAHUPIDI. KUI KAURI SILMAD ON PAHUPIDI, EI NÄETA, KAS PEEGLI-KAUR TEMA LÖUSTA PEALE EHMUB. ENAMASTI MEELDIVAD KÜLL. KAUR JA PEEGLI-KAUR TEINETEISELE HÄSTI. NAD NAERATAVAD VASTASTIKKU JA SIRUTAVAD KÄE. KAURI JA PEEGLI-KAURI KÄED EI SAA AGA KUNAGI ÜHTE, SEST KLAAS ON VAHEL. KLAASILE JÄÄB KAURI JA PEEGLI-KAURI SÖRMEDEST HOOPIS RASVAPLEKK. EMA PAHANDAB ALATI SODITUD PEEGLI PÄRAST JA KAUR PANEB KÄED RUTTU SELJA TAHA. NÜÜD PEAKS KA PEEGLI-KAUR KÄED SELJA TAHA PANEMA, AGA TA EI PANE. PEEGLI-KAUR VEAB HOOPIS MOOSISE SÖRMEGA PEEGLI-KLAASILE SUURE RATTAS, SIIS TEISE JA RATASTE KOHALE NATUKE LOPERGUSE AUTOKERE. ALLES SEEJÄREL PANEB TA KÄED SELJA TAHA JA VAATAB KAURILE VÖIDUKALT OTSA. KAURI SÜDA LÄHEB RASKEKS JA TA KIIRUSTAB ESIKUST MINEMA. TA AIMAB JUBA ETTE, ET PEEGLI-KAURI PAHANDUS AETAKE SEEGI KORD TEMA KAELA.

Emal on huvitav töö

MERLE, INDREKU ja nende ema SIRJE JAUBIGA vestles ELJU MARDI

Merle ja Indreku ema töökohaks on Öismäe uus lasteraamatukogu. Merle ja Indreku ema ütleb mõnikord, et tema töötab raamatulinnas.

Pildistanud TIIT KOHA

Eks nii võib paista küll. Kui raamatu mõtled majaks, siis iga riulilaud on nagu tänav paljude majadega. Ja mitmest riulist saab terve linnaosa.

Päris linnas on igal elanikul aadress, mille järgi saab talle külla minna. Kuidas käib küllaminek raamatulinnas?

Ka siin on kasutusel aadressid. Raamatukogutädid vaatavad oma aadressraamatust — kataloogist — järele, ja kohe on neil teada, kus otsitav raamat asub.

Aga astume nüüd meiegi raamatute riiki. Selleks tuleb palitu riidehoidu jätta ja kingad-saapad susside vastu vahetada. Uues raamatukogus on eredad vaip-põrandad. Neil tänavajalatsitega ei käida.

Indrek on esimese klassi poiss. Temale mõeldud raamatud on nooremate laste osakonnas. Seal aitab hiirepoeg lastel raamatut valida. Hiirepojal on suur tasku, milles muinasjutude kaanepildid. Kui mõne muinasjutu kaanepilt meeldib, ulatatakse see tädile. Tema annab kohe vastu soovitud raamatu. Indrekule muidugi hiirepoja abi vaja ei lähe. Indrek leiab ise üles teosed, mis teda huvitavad. Ka siis, kui need on suurte laste osakonnas. Merle käib neljandas klassis, temal on muinasjutud ammu läbi loetud. Nüüd hindab Merle, südamesse minevaid raamatuid. Niisuguseid nagu «Kadri» ja «Kasuema».

Merle ja Indreku ema töötab lugemissaalis. Laste arvates on emal kõige vaiksem ja ilusam töökoht. Õpilased tulevad siia raamatuid vaatama ja ajakirju lugema. Mõned kirjutavad endale midagi välja. Ju seda on koolitöök vaja.

Lapsed leiavad, et ema töö on huvitav. Ta on kogu aeg raamatute keskel. Kui tulevad uued raamatud, saab ta kohe neid lugeda.

«Kas ema on vahel nukker ka!» tunnen huvi.

Emal on pahane ja nukker siis, kui keegi mõne ajakirja puruks teeb või raamatu ära viib.

Vaatame koos tšehhi ajakirja «Pes», milles kirjutatakse koertest. Iga ajakirjanumbri kaanel oli koerapilt. Nüüd enam ei ole. Kellegi kuri käsi on need välja rebinud. Üks on sadade laste vaatamisrõõmu ära rikkunud.

Merle ja Indreku ema käib sageli koolides. Ta räägib seal raamatutest, nende autoritest, annab soovitusi raamatukogu kasutamiseks ja õpetab sedagi, kuidas lugeda.

Millal on ema eriti rõõmus?

Siis, kui lapsed ei tule siia majja ainult üheks korra, vaid käivad tihti. Ta ütleb ikka, et raamatud teevad inimese targemaks ja paremaks.

Illustreerinud EDGAR VALTER

(Algus «Tähekeses» nr. 1 — 1983)

KASS KALLE

JAAN RANNAP

Nagu juba öeldud, oli vanalaut ehitatud kaheksakümnele lehmale. Vahetevahel elas seal ka vasikaid, mõnikord koguni kolm või neli korraga. Teadagi olid need kõik vanalauda lehmade lapsed. Vanust polnud neil kuigi palju — päeva paar või pisut rohkem, aga oma jalul seismisega tulid nad hästi toime, oskasid iseseisvalt ämbrist piima juua, nina aedikulattide vahelt välja pista ja oma ema amuuh! peale õrnalt iniseda. Vasikad ei jäänud vanalauta kunagi kauaks. Nad olid nagu külalised: töid elevust ja rõõmu ning lahkusid siis. Seevastu hobune Lauk ja kass Kalle olid vanalauda püsielanikud. Neil oli oma amet ja au, töö ning kohustused. Lauk vedas lauta heina, põhku, silo, peete ja naereid, headel aegadel ka päevalillekooke ja jõusööta, mida karjanaised kutsuvad kombikormiks. Aga kass Kalle hävitas hiiri, kes kallist kombikormist kippusid matti võtma. Hiirte agaruse tõttu nõuti kassilt suurt valvsust ja lakkamatut valmisolekut. Ka sellel ööl, millest nüüd jutt, istus kass Kalle tööpostil. Enne kojuminekut oli tädi Senni ta lüpsjateruumi soojalt pliidiplaadilt armutult alla peletanud ja üle ukse lauta lükanud.

«Istus tööpostil» on siiski ebatäpselt öeldud. Tegelikult kass Kalle pikutas. Laudas polnud kaheksatkümmet lehma. Üks lehmakoht rea keskepaigas oli tühi. Harjumusest oli tädi Anni aga ka sinna söime hargitäre heinu visanud. Kass Kalle pikutas nüüd nendel heintel.

Kass Kalle vasak silm oli kinni, parem pilukil. Äkki see pilukil silm märkas midagi ebatavalist. Vasikaaediku juurest eraldus hele kogu ja

hakkas kõikudes lähenema. Kass Kalle tegi kähku mõlemad silmad lahti. Lahtiste silmadega vaadates sai ta kohe aru, et heledal kogul on jalad all ja pika kaela otsas olev pea ees öieli.

Hele kogu oli suur lind. Niipea, kui kass Kalle seda taipas, vajusid ta silmad uuesti poolkinni. Suured linnud kass Kallele korda ei läinud. Kunagi ammu oli ta selles asjas vea teinud ja pärast kibedasti kahetsenud. Suured linnud tuli rahule jätta, siis jätsid nemad ka sind rahule. Kass Kalle tahtis silmad juba päris kinni lasta, kui otse nina alt kostev kerge krabin teda oma kavatsust muutma sundis.

Söödaküna serval sekeldas hiir. Kass Kalle jälgis silmanurgast, kuidas hiir end õlikoogi sisse sõi. Oli sel tegelasel alles isu! Kass Kalle ei saanud seda enda kohta öelda. Vähemalt hiireisu tal küll ei olnud. Ja kuidas hiirt sealt künnast kättegi saada? Enne, kui krapsuma pääseb, on heintekrabin kontvööra minema hirmutanud. Aga pingutavat jahti söimedele all ja vahekäigus kass Kalle ei armastanud. Ei, kass Kalle tänas väga. Ta otsustas oma väikese einega oodata hommikuni, kui lüpsikud hakkavad kolisema, kiired sammud kajama, ja lauda kõigile muudele lõhnadele lisandub kodune ja armas sooja piima lõhn.

Kass Kalle pööras oma unised silmad hiirelt ära. Ta pööras nad sinna, kus äsja oli kahel pikal jalal kõndinud suur lind. Suur lind oli vahepeal jõudnud lähemale. Ja siis nägi kass Kalle, kuidas pikk nokk välguna söödakünasse sähvatas. Piiks! suutis enesekindel hiir ainult korra karjatada, mõni hetk hiljem oli toonekurg ta juba alla kugistanud. On veel olevusi, kellele hiired maitsevad, mõelnuks kass Kalle, kui ta oleks osanud inimeste kombel mõelda. Kuid ärgem nõudkem temalt liiga palju. Toonekurg astus edasi ja kass Kalle sulges silmad. See hiir oma kröbistamisega oli teda tõsiselt seganud. Kass Kalle sirutas jalad välja ja hakkas magusalt norisema. Ta ei näinud, kuidas toonekurg edasi ja edasi astus, söimedele

juures peatust tehes ning hoolega nende aluseid uurides. Ta ei näinud ka seda, kuidas suure linnu nokk ämblikke puuvarvaste vahelt välja koukis ja hooletutele hiirtele turja sadas. Toonekurg oli oma töös täpne ja põhjalik. Ükski nokahoop ei läinud mööda, kõik sõimealused said läbi uuritud.

Kui kass Kalle uuesti silmad lahti tegi, oli vahekäik tühi. Valgus laudas tuli endiselt ainult laes olevatest elektrilampidest, aknad mustendasid, nagu oleks hommik alles kaugel, kuid kass Kallet see ei petnud. Ta oli vana laudaelanik. Ta meeltes käis kell, mis ütles, et mõne minuti pärast hakkavad paukuma ukсед ja kolisema piimanõud. Kass Kalle ajas end püsti ja sirutas keha. Ta ei kavatsenud oma sõpru ometi söimes pikutades vastu võtta. Pehmelt hüppas ta vahekäigu põrandale ja astus, saba nagu lipp püsti, lüpsjatetoa ukse poole.

Äkki jäi kass Kalle juba uueks sammuks tõstetud esikäpp õhku. Ta tegi seisaku nagu linnukoer, kes haistab rohupuhmas parti. Keset vahekäiku lebas hiir, vurrud vastu maad ja saba sirgu.

Hiir oli surnud. Kass Kalle mõistis seda suurepäraselt, mõistmisest hoolimata sooritas ta aga kõigi reeglite kohase püüdehüppe. Saak suus, jätkas ta oma teed.

Ruuta ema oli otsustanud sellel hommikul tavalisest varem lauta tulla. Ta oli toonekure pärast pisut mures. Kindlas aedikus küll, aga mine tea, mida kõike juhtuda võib. Ta ei hakanud riideidki vahetama, tõmbas lüpsjatetoas kummikud jalga ja lükkas laudaukse lahti.

Ruuta ema lehmad tõstsid alati pea, kui nende talitaja lauta astus, ja tervitasid teda rõõmsa muutamisega. Aga nüüd jõuti nendest ette. Mjäu! ütles kass Kalle Ruuta emale esimesena tere hommikust. Kass Kalle istus keset käiguteed, suur hiir jalgade ees. Niisugusest tervitajast ei saanud lugupidamatult mööda minna.

«Oi, oi Kalle! Mis sul siin on!» imestas Ruuta ema nagu seesugusel puhul sõbilik ja kummardus kassi silitama. Samaaegselt otsis ta silmadega toonekurge. Too oli seal, kuhu Ruuta ema oli ta eelmisel päeval jätnud. Imestusega märkas Ruuta ema, et aedikuvärv on praakil. Ruuta ema rääkis oma lehmadega alati nagu endasugustega. Nüüd tegi ta seda ka toonekurega.

«Kuidas sa siis magasid!» küsis Ruuta ema. «Eks ole, sul on vist kõht väga tühi. Näe, mis ma sulle tõin!»

Ruuta ema naabrid olid eelmisel õhtul kuke tapnud ja maksad-südamed toonekure jaoks kõrvale pannud. Ruuta ema seadis need kure ette. Toonekurg ei heitnud toodamile pilkugi. Ruuta emale paistis, nagu oleks kurg koguni kõrvale vaadanud ja luksafanud. See oli väga imelik. Kahjuks ei olnud Ruuta emal võimalik kaua imestada. Töö tahtis teha.

Kui Ruuta ema asus esimese lehma nisasid puhastama, tuli ka kass Kalle sinna. Mjäu! tuletas kass Kalle oma teeneid meelde. Ruuta ema naeratas ja pigistas nisast välja piimajoa. See lendas ilusas kaares mitme meetri kaugusele. Kass Kalle kergitas end pisut ja püüdis joa osavalt suhu.

Kümmekond minutit hiljem võttis ta samal viisil tädi Sennilt preemia vastu. Ja seejärel ka tädi Annilt. Tädi Milvi oli ainus, kes kass Kalle peale käratas:

«Mjäu ja mjäu! Võiksid, va vooster, parem mõne hiire kinni püüda!» Saba solvumisest longus, kõndis kass Kalle eemale. Aga ta kogus end varsti. Ja kui tädi Milvi uue lehma juurde asus, oli ka kass Kalle uuesti kohal, suur hiir põiki suus.

Porises tädi Milvi mis ta porises, aga õiglust ta armastas. Kass Kalle sai oma piima kätte.

Soovõhk

LODUMETS

Oled sa kunagi paadiga metsas sõitnud? Tegelikult on see täiesti võimalik. Tuleb vaid õigel ajal minna õigesse metsa. Aprilli lõpus ujutavad lume sulaveed üle näiteks lodumetsi. Kummipaadi või kerge lootsikuga saab siis puutüvede vahel mõnusasti aerutada. Kõige rohkem hakkab lodumetsas silma mustjaid sanglepa ehk musta lepa tüvesambaid. Nende seas on näha ka helendavaid kase- ja pruune kuuse tüvesid. Sanglepad on siin teistest parema kasvuga; sirgemad, pikemad ja jämedama tüvega. Lodumetsa pinnas on teistele puuliiki-

Pildistanud HENDRIK RELVE

dele liiga märg. Kõige lihtsam on sanglepa ära tunda lehe järgi. See on tipust sälguga, justkui oleks keegi käaridega tüki välja lõiganud.

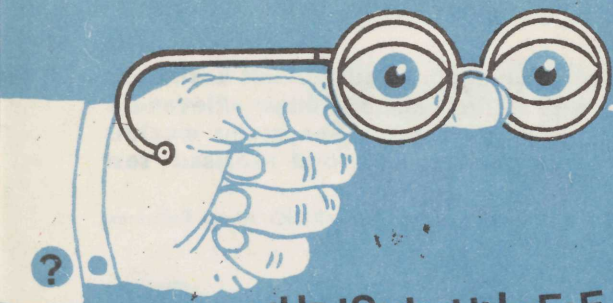
Suvel näeb lodumets välja hoopis teistmoodi kui kevadel. Vett on jäänud vaid üksikutesse lompidesse puude vahel. Ja nüüd paistab silma, et enamik lodumetsa puud kasvavad kõrgetel laiadel mätastel. Nendel mätastel on endile kasvupaiga leidnud ka mitmed põõsaliigid ja rohttaimed. Mätaste vahel lohkudes kasvavad jälle teistsugused, märjaga leppivad taimeliigid. Taimeliikide jagu-

nemine kuivematele mätastele ja märjematesse lohkudesse on lodumetsa üks iseloomulikke tunnuseid. Üheks lodumetsa lohkudes kasvavaks taimeks on soovõhk. Kui tunned uhket lille nimega kalla, siis peaksid lodumetsas kergesti ära tundma ka soovõha. Täl on suur, omapärane valge õis ja laiad lihavad lehed. Soovõhk on kalla metsik sugulane. Suve algul on mõni paik lodumetsas nagu kallapeenar. Lodumetsa all võib tihti leida metssigade lemmikasemeid ja tuhnimise jälgi. Mudane lomp on metsseale vaniks. Porises vees pikutades

saab ta lahti paljudest tüütutest karvadesse pugunud pisiolevustest. Aga tuhnida meeldib metsseale lodumetsas eriti talvel. Maapind külmub siin kinni vähem kui mujal ja seakärss saab sellest alati jagu. Ka põtra võib lodumetsas tihti kohata. Teda meelitab siia põõsaste rohkus. Nende võrsed on põdrale üheks tähtsamaks talvetoiduks.

Kevadisele lodumetsale üheks iseloomulikuks heliks on metskurviitsa pulmalaul. Metskurviits on pika nokaga pisike lind. Sõrmepikkune nokk on talle vajalik selleks, et pehme märja mulla seest usse ja tõuke leida. Metskurviitsa häälitsust kuulates olen vahel mõelnud, et see meenutab häält, mis tekib, kui lodumetsas muda sisse kinni jäänud säärikut välja sikutada. Kui keegi paluks, et ütleksin ühe sõnaga, missugune on lodumets, vastaksin: «Mudamets!» Lodumetsale omaseimaks lõhnaks on minu meelest mudalõhn. On inimesi, kellele selline lirtsuva jalgealusega mets ei meeldi. Seepärast käib inimene siin harvemini kui kuivades metsades. Kuid just seetõttu on sellel metsatüübil mõnikord säilinud samasugune ilme, nagu see oli aastatuhandeid tagasi. Niisuguseid taimi, nagu on tänapäeva lodumetsas, oli Eestis olemas juba kuus tuhat aastat tagasi. Kui lodumets kuivendata, hakkab tahenenud muld kasvatama kõrget ja tihedat lehtpuu-segametsa. Et saada rohkem ja kiiremini puitu, on suur hulk lodumetsi meil viimastel aastakümnetel kuivendatud. Sellest on veidi kahju. Ürgse ilmega metsi on ju tänapäevaks üldse järel väga vähe ja lodumetsa kunstlikult järgi teha inimene ju ei oska.

HENDRIK RELVE

UUDISHIMULKELE

MILLAL ON JÜRIPÄEV?

Jüripäev on 23. aprillil. See on eesti rahvakalendris kevadiste põllutööde ja karjatamise alguse päev. Sellel päeval vahetati ka taluteenijaid. Jüripäeval sooviti karja- ja hobuseõnne, ennustati suvist ilma ning viljasaaki. Põllutööde lõppu tähistatakse mihkkipäeval, 29. septembril.

KAS LOOMAD NÄEVAD UNENÄGUSID!

Inimeste ja loomade elus on palju ühist, sest inimene kuulub loomariiki. Unenäod aitavad meil endid magades paremini välja puhata. Küllap on unenäod tarvilikud ka loomadele. Koerad näevad kindlasti und. Vaadake näiteks jahikoera, kui ta, jahilt tulnud, magama jääb: ta aina niuksatab ja värahtab ja mõnikord isegi haugatab läbi une. Erutav jaht käib unes nähtavasti edasi. Aga jahikoer pole ju veel kõige keerukama käitumisega loom, on temast palju arenenuma hingeeluga olendeid. Aga kui paljud neist unenägusid näevad ja missugused võiksid näiteks olla hobuse unenäod või kassi või hiire omad, seda pole küll kelleltki küsida.

KUI VANA ON INIMKOND!

Aafrikast Rudolfi järve äärest leitud inimluude vanust hinnatakse rohkem kui kahe ja poole miljonile aastale. Inimkonna ajaloos kõige pikemat ajajärku nimetatakse vanemaks kiviajaks. See lõppes umbes 14 000 aastat tagasi. Eesti aladel elasid esimesed inimesed umbes 10 000 aastat tagasi.

KUI KAUA VÕIB PART VEE ALL OLLA?

Pardiliike on palju ja kõik ei ole ühtmoodi head sukeldujad. Mõne pardi ajab vee alla ainult surmahäda, muidu ta vee alla üldse ei lähegi. Paremaid sukeldujaid partide seas kutsutakse sukelpartideks. Sukelpardid on näiteks sõtkas, aul ja vardid. Nemad hangivad toitu veekogude põhjast. Tuttvart võib sukelduda kuni kümne meetri sügavusele ja on vee all ligi kolmkümmend minutit. Merelinnust hahast on teada, et ta oma toidu tavaliselt neljaviie meetri sügavuselt merepõhjust toob ja selleks umbes pool minutit või veidi enam aega kulutab. Noored veelinnud aga, kes ei saa veel lennata ja võivad ennast ainult sukeldumisega päästa, saavad vee all olla tunduvalt kauem. Sõtka pojad näiteks võivad vee all olla koguni paar minutit.

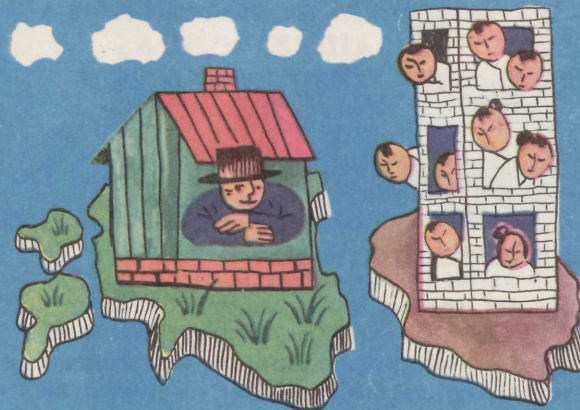
KUI VANAKS ELAB INIMENE!

Teadlaste arvates võib inimene elada 110—120 aasta vanuseks. Nii kõrge eani jõuavad vaid vähesed. 1970. a. oli Eestis kaheksasteist 100—110 aasta vanust inimest. On olemas andmed ühest Inglise talupojast, kes olevat surnud 152 aastasel. Nõukogude Liidust teatakse üht mägiküla elanikku, kes elanud 164-aastaseks.

Kuid tavaliselt puuduvad ülipikaealiste kohta täpselt tõestatud andmed. Keskmise eluiga naistel on 77 ja pool, meestel 72 ja pool eluaastat.

KUS ASUB MAAILMA SUURIM LINN!

Jaapanis. Jaapani pealinnas Tokios elab üle 11 miljoni inimese. Seega on selles linnas elanikke peaaegu üheksa korda rohkem kui kogu Eestimaal.

MIKS KUREPARY ON KOLMNURKNE!

Tiibade löögid tekitavad õhulaineid, mis raskendavad kõrval lendava linnu lendu. Õige asend parves kergendab iga üksiku linnu lendu. Eeslendaja tekitatud õhulained ei sega siis tema naabreid.

Väikesed linnud lendavad lihtsalt salgana. Nende tiivad on väikesed ja need panevad õhu nõrgalt lainetama. Niisuguses salgas pole rivikord vajalik.

Kallid «Tähekes» sõbrad! Täname kõiki, kes saatsid muinasjutule «Kass-kuningatütar» lõpu. Seekord trükime ära toredamad neist.

Kass- kuningatütar

KORD ELAS ÜHES KUNINGRIIGIS KUNINGATÜTAR, KES TEGELIKULT OLI KASS. TA IGATSES VÄGA KAASA JÄRELE. KUID TA TAHTIS MEHEKS AINULT SEDA, KES TEAB, MIKS ELEVANDID ON SUURED. PALJUD KOSILASED OLID JUBA PROOVINUD, AGA KEEGI EI TEADNUD, MIKS ELEVANDID ON SUURED. ÜHEL ILUSAL PÄEVAL TULI LOSSI ILUS KOERAKE. KOHE ARMUSID NAD TEINETEISESSE. KOERAKE RÄAKIS: «KUI ELEVANDID OLID VÄIKESED, SIIS INIMESED MUDISID JA VINTSUTASID NEID. ELEVANDID PIDID TAHESTAHTMATA END SÜUREKS KASVATAMA.» KOERAST JA KASSIST SAID KUNINGAS JA KUNINGANNA. NAD ELASID KAUA, ÖNNELIKULT JA RÕÖMSALT.

6-aastane KATI METSALU Tallinnast.

Ühel ilusal päeval tuli lossi väike karjus, kes samuti oli nõiutud kass. Valvurid ei tahtnud teda sisse lasta, sest tal ei olnud uhket tõlda ega hobuseid. Kass-kuningatütar istus lossirõdul ning nägi kõike pealt. «Laske karjus tulla!» hõikas ta. Karjus jäi seisma kuningatütrel ette ning võttis välja oma võlulöödi. Kui ta mängis, nägi kass-kuningatütar nagu ilmsi suuri elevandikarju. Ta nägi väikesi elevandipoegi, kes hoidsid londiga ema sabast kinni, et suures metsas ära ei eksiks. Kui karjus mängu lõpetas, ütles kuningatütar: «Kas sa tahad tulla mulle kaasaks, sest nüüd ma tean, mis sa mulle oma mänguga öelda tahtsid.» «Jah,» vastas karjus ning sel momendil muutusid nad jälle väikesteks lõbusateks kassideks, kes teineteisega mängimisest rõõmu tundsid.

6-aastane ALLIKI KRUBERG Narvast

Ühel ilusal päeval tuli lossi kena prints, kes tegelikult oli elevant. Prints ütles, et elevandid on tõesti suured ja tugevad. Nad kaitsevad väiksemaid loomi ja teevad hirmu neile, kes on pahad. Ta rääkis kuningatütrel: «Sina oled väike ja mina suur. Nüüd tahan mina sind kaitsta.» Kuningatütar oli sellega nõus ja järgmisel päeval peeti nende pulmad.

II klassi õpilane EGON REBEL Valtust

Ühel ilusal päeval tuli lossi üks kass. Kuningatütar küsis uult kosilaselt: «Miks elevandid on suured?» Kaval kass mõtles natuke ja ütles: «Elevandid ei olegi suured, vaid meie, kassid, olème väikesed.» See vastus meeldis kuningatütrel ja ta läks sellele kassile mehele. Kõik olid rõõmsad, sest kuningriigis peeti uhked pulmad.

III klassi õpilane RIHO ALAS Tallinnast

Ühel ilusal päeval tuli lossi koer-prints. «Prints, ma võtan su meheks, kui sa tead, miks elevandid on nii suured,» ütles kass-kuningatütar. «Ei tea,» vastas koer-prints. «Siis ma ei taha sind endale meheks,» sõnas kass-kuningatütar. Koer-prints läks kurvvalt minema. Kass-kuningatütar ootas palju aastaid. Nii jäi kass-kuningatütar ilma meheta.

III klassi õpilane JAANUS KIPPER Viljandist

Ühel päeval, kui kass-kuningatütar ärkas, kuulis ta õues kellegi samme. Ta lükkas lahti lossi akna ja nägi, et akna all seisis elevant. Elevandi seljas aga istus noormees. Kass-kuningatütar küsis: «Miks elevant on suur?» Noormees naeratas ja ütles: «Elevant on sellepärast suur, et muidu ei jaksaks ta oma suurt lonti kanda.» Noormehe imestus oli suur, kui ta nägi aknal kassi asemel imekaunist tütarlast. Kuningatütar valis nupuka noormehe endale peigmeheks. Tehti uhked pulmad. Kuningatütar jäi koos mehega lossi elama. Elevant aga elab lossi aias.

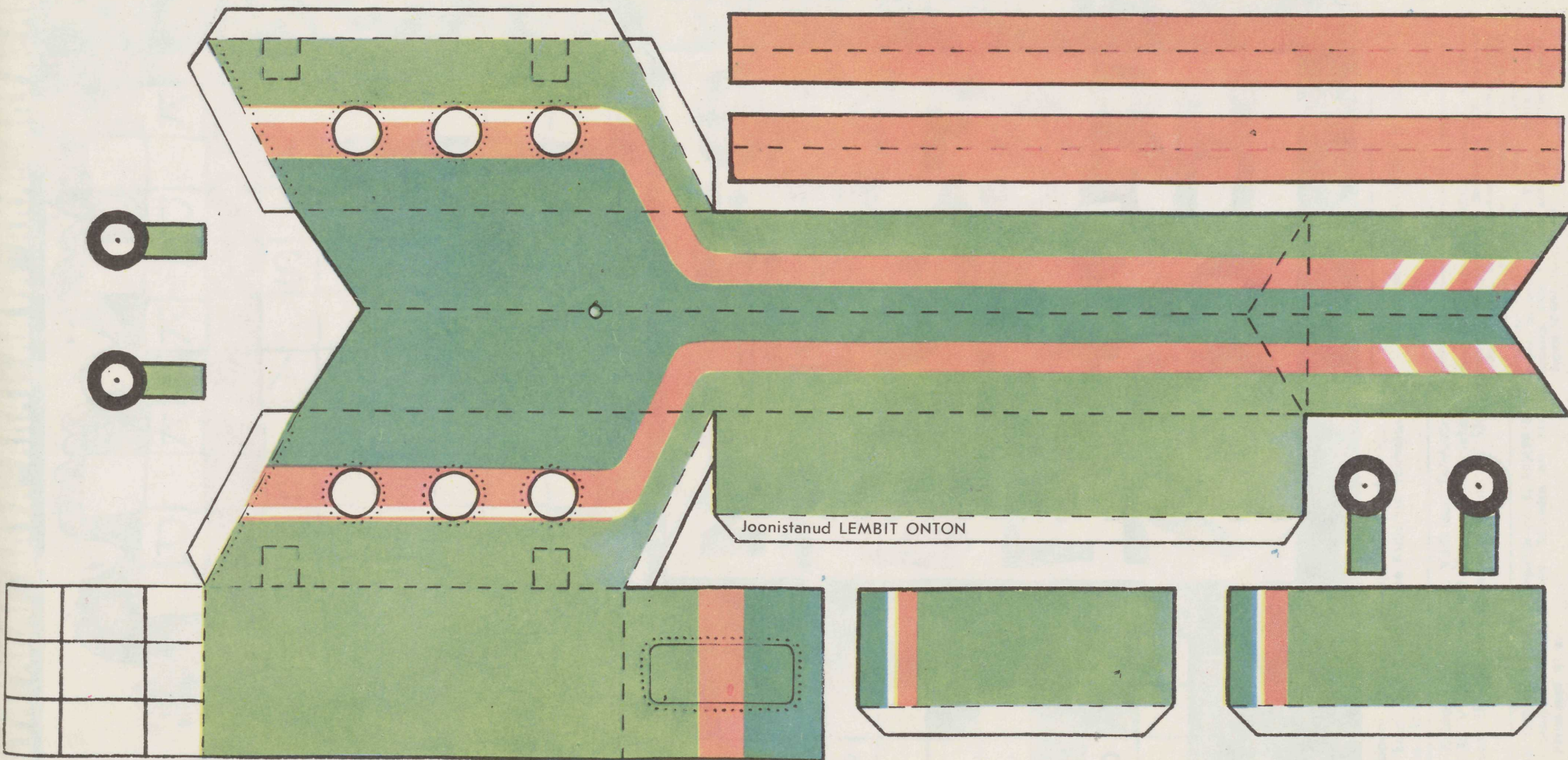
III klassi õpilane MÄRT VERBITSKI Tallinnast

Ühel ilusal päeval tuli lossi koer-prints. Kass kohe pärima: «Miks on elevandid suured?» Koer-prints jäi mõttesse. Ta pomises endamisi: «No küll on uudishimulik.» Valjusti küsis: «Miks sa seda teada tahad?» Kass vastas: «Ma võtan endale selle meheks, kes ütleb, miks elevandid on suured.» Koer vastu: «Ära ole nii uudishimulik. Kes on uudishimulik, see jääb varsti vanaks.» Kass ehmus: «Mina küll ei taha vanaks jääda!» «No siis ära päri!» lausus koer. Sellest ajast elavad kass-kuningatütar ja koer-prints väga rikkalt ja paljud sõbrad käivad neil külas.

III klassi õpilane ARVI PÄRTEL Viljandist

Ühel ilusal päeval tuli lossi uus kosilane. «Miks elevandid on suured?» küsis kuningatütar. «Sest nad sõid igal hommikul putru,» vastas kosilane. Nii leidis kass-kuningatütar endale mehe ja kui nad surnud ei ole, elavad veel praegugi.

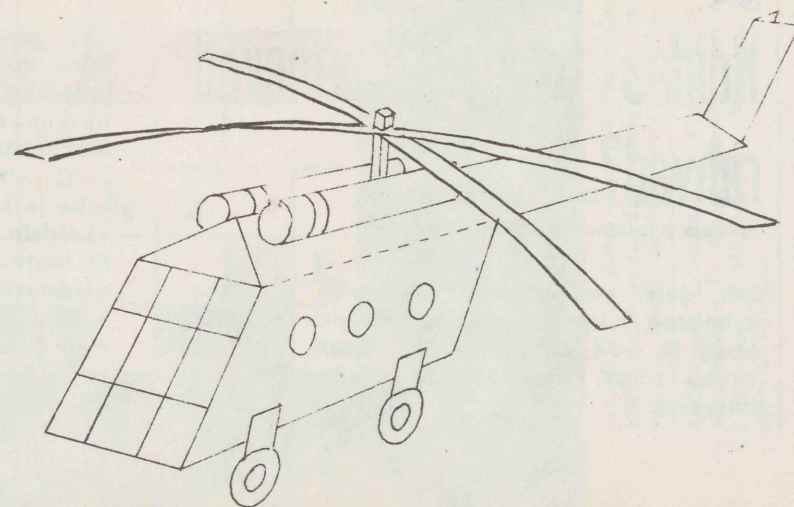
III klassi õpilane TÖNIS VEINBERG Tallinnast

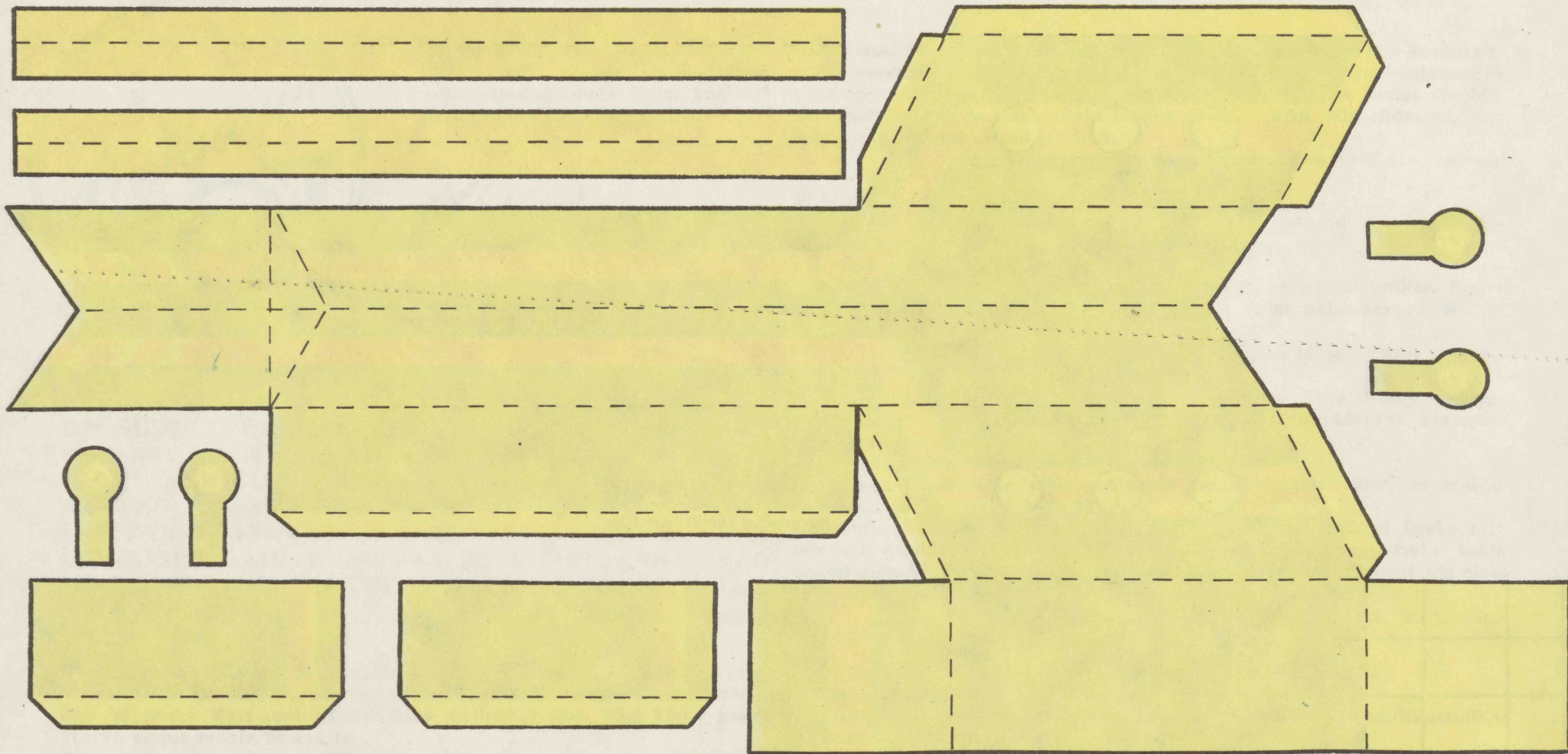

SEDA KOLLAST JOONT MÕÖDA LÕIKA VÄLJA KÄSITÖOLEHT.

Kopter

Kontuurjoont mööda lõika välja kopteri pinnalaotus, tiivikud, rattad ja mootorid. Punktiirjoonte järgi murra kopteri kere kokku, liimi omavahel kinni põhi ja kül. Seejärel keera ülespoole kere esi- ja tagaosa ning liimi kere külge. Saba voldi kolmnurkselt kokku ja murra punktiiri mööda üles. Tiivikulabad voldi keskelt pooleks ja liimi kinni. Seejärel aseta need täpselt risti ning kinnita omavahel liimiga. Näidatud kohta tee jämeda nõelaga auk. Kopteri laest pista läbi peenike puutikk ja selle otsa torkagi tiivik. Mootorid rulli torudeks, ühenda servad liimiga ja kleebi katusele. Kopteri rattad kleebi kere külge ettenäidatud kohtadesse.

SEDA KOLLAST JOONT MÕÖDA LÕIKA VÄLJA KÄSITÖOLEHT

Kuidas tekkisid erinevad rahvad?

Dolgaani muinasjutt

Lastele jutustanud ANDRES JAAKSOO

Jah, just ennemuistsel ajal, siis kui alles esimesed inimesed elasid, rääkisid kõik ühte keelt ja olid kõik ühed inimesed. Siis olid suved suisa jahedad, talved kärekülmad ja tuisused.

Ühel aastal olnud külmad eriti kanged, tuisud tõusnud lausa taevani ja ükski inimene pole julgenud ninagi õue pista. Nüüd ma natuke luiskan, sest siiski oli olemas üks inimene, kes läks otsima suti soojemat maad. Tal tuli käia kaua ja kaugeid radu, enne kui ta võis tagasi tulla ja kodustele kuulutada:

«Leidsin sooja, lausa leitsese maa!»

Ei tahtnud inimesed enam kauem külmetada, otsustasid otsemaid soojale maale minema hakata.

Neil tuli käia kaua ja kaugeid radu, ojadest keelt kasta ja kehakinnituseks linde küttida. Et nooled lendaksid täpselt täppi, sidusid

inimesed noolte külge kotkasuled.

Ükskord, kui nad jälle kotkasulgi jagasid, pistis üks mees pahandama, sest talle tundus, et sulgede jagamisel on sohki tehtud.

«Teil on palju rohkem kui minul!» karjus ta kanges vihas.

«Ma ei räägi enam kunagi teiega, ei räägi teiega enam üldse ühte keelt!»

Mehe sõnad sütitasid teisigi. Inimesed keerasid sõneldes üksteisele selja, läksid igaüks oma teed taigasse ja hakkasidki eraldi elama ja erinevates keeltes rääkima. Nõnda said maailma mitmesugused rahvad: dolgaanid, evengid, jakuudid, nanaid ja kes nad kõik on...

JORI ARRAKU pildi «Lend» juurde
 avaldame Tallinna Muusikakeskkooli III-a klassi õpilase ULLA MÖLDERI luuletuse.

Kõigil on kiire

Kõigil on kiire,
 kiirel pole piire.

Inimesed tõttavad kuhugi,
 üldse pole aega
 süüa pista suhugi.

Emaga tegi lapsele pai,
 nii ruttu kui sai.

Ise ta ruttas bussi peale,
 polnud aega mõelda
 halvale ega heale.